

**Олий таълим муассасаларида талабалар
ўзлаштиришини баҳолаш тизими тўғрисида
НИЗОМ**

Умумий қоидалар

1. Мазкур Низом Ўзбекистон Республикасининг «Таълим тўғрисида»ги ва «Кадрлар тайёрлаш миллий дастури тўғрисида»ги қонунларига ҳамда Ўзбекистон Республикаси Вазирлар Маҳкамасининг 2001 йил 16 августдаги 343-сон «Олий таълимнинг давлат таълим стандартларини тасдиқлаш тўғрисида»ги қарорига мувофиқ олий таълим муассасаларида талабалар билимини баҳолаш тизимини тартибга солади.

Қонун ҳужжатларига мувофиқ олий таълим муассасаларининг ўзига хос хусусиятларини эътиборга олиб, Ўзбекистон Республикаси Олий ва ўрта махсус таълим вазирлиги билан келишилган ҳолда мазкур Низомга қўшимча ва ўзгартиришлар киритилиши мумкин.

2. Низомнинг мақсади талабаларнинг фанларни ўзлаштиришини холис (объектив) ва аниқ баҳоланишини таъминлашдан иборат.

3. Низомнинг асосий вазифалари:

талабалар ўзлаштиришини баҳолаш тизимини соддалаштириш;

талабалар ўзлаштиришини баҳолаш тизимини халқаро тажрибаларга уйғунлаштириш;

фанларни ўзлаштириши бўйича талабалар рейтингини аниқлаш ва семестр (йил) яқунлари бўйича эълон қилиш орқали уларнинг илм-фанга бўлган қизиқишини кучайтириш;

профессор-ўқитувчиларнинг фан бўйича талабалар ўзлаштиришини баҳолаш шакллари билан белгилашдаги ваколатини кенгайтириш ва масъулиятини ошириш;

ўзлаштиришни баҳолашда ахборот-коммуникация технологияларидан самарали фойдаланишни ташкил этиш.

Баҳолаш турлари ва шакллари

4. Баҳолаш турлари, шакллари, мезонлари ва намунавий саволлар кафедра мудирини тавсияси билан олий таълим муассасаси (факультет)нинг ўқув-услугий кенгашида муҳокама қилинади ва тасдиқланади ҳамда ҳар бир фаннинг ишчи ўқув дастурида машғулот турлари билан биргаликда кўрсатилади.

5. Баҳолаш турлари, шакллари, сони ҳамда мезонлари ҳақидаги маълумотлар талабаларга профессор-ўқитувчилар томонидан фан бўйича биринчи машғулотда эълон қилинади.

6. Талабаларнинг фан бўйича ўзлаштиришини аниқлаш учун қуйидаги баҳолаш турлари ўтказилади:

оралиқ баҳолаш (ОБ) - семестр давомида талабанинг фан ўқув дастурини тегишли тугалланган бўлим(лар)ини ўзлаштиришини баҳолаш усули. ОБ сони (бир семестрда 2 тадан ошмаслиги лозим) ва шакли (сухбат, ёзма иш, оғзаки сўров, тест ўтказиш, коллоквиум, ҳисоб-графика иши, назорат иши, курс иши, курс лойиҳаси, ижодий топшириқ ва ҳоказо) фан хусусияти ва унга ажратилган умумий соатлар ҳажмидан келиб чиққан ҳолда белгиланади;

яқуний баҳолаш (ЯБ) - семестр якунида талабанинг муайян фан бўйича назарий билим ва амалий кўникмаларни ўзлаштиришини баҳолаш усули. У асосан таянч тушунча ва ибораларга асосланган ёзма иш (тиббиёт олий таълим муассасалари учун ёзма иш ёки ОТКС (объектив тизимлаштирилган клиник синов), оғзаки сўров, тест, ижодий иш ва бошқа шаклларда ўтказилади.

7. Баҳолашлар ёзма иш шаклида ўтказилганда, талабанинг ёзма ишларини текшириш идентификация рақамлари бериш орқали амалга оширилади.

Ёзма иш талаба томонидан мустақил равишда ёзилади. Муаллифликни ўзлаштириш (плагиат)га йўл қўйилмайди. Ёзма иш матнидаги ўзганинг муаллифлик ишидан олинган ҳар қандай матнда муаллиф, ишнинг номи ва ишнинг бошқа реквизитларини кўрсатган ҳолда ҳаволалар келтирилиши шарт. Ёзма ишни текширишда плагиат ҳолатлари аниқланиши, шунингдек икки ёки ундан ортиқ ёзма ишнинг мустақил ёзилганлигига шубҳа уйғотадиган даражада ўхшаш бўлиши ушбу барча ёзма ишларга ноль балл қўйиш ёки олдин қўйилган балларни бекор қилишга асос бўлади.

Баҳолашлар бўйича ўтказилган ёзма ишлар 6 ой сақланади ва муддат ўтганидан сўнг ўрнатилган тартибда йўқ қилинади.

8. Ўқув режасидаги фанлар бўйича белгиланган баҳолаш турларини барча талабалар топширишлари шарт. Яқуний баҳолашлар жадвали факультет декани томонидан тайёрланиб, баҳолаш бошланишидан бир ой олдин олий таълим муассасаси ректори (проректори) томонидан тасдиқланади.

9. Оралиқ баҳолаш жараёни кафедра мудури томонидан тузилган комиссия иштирокида даврий равишда ўрганиб борилиши мумкин ва уни ўтказиш тартиблари бузилган ҳолларда, оралиқ назорат натижалари бекор қилиниб, оралиқ назорат қайта ўтказилади.

10. Олий таълим муассасаси раҳбарининг буйруғи билан таълим сифатини назорат қилиш бўлими ёки ўқув-услугий бошқарма (бўлим) бошлиғи раҳбарлигида тузилган комиссия иштирокида яқуний назоратни ўтказиш жараёни даврий равишда ўрганиб борилади ва уни ўтказиш тартиблари бузилган ҳолларда, яқуний назорат натижалари бекор қилинади ҳамда яқуний назорат қайта ўтказилади.

Баҳолаш тартиби ва мезонлари

11. Талабаларнинг фанларни ўзлаштириши 5 баллик тизимда баҳоланади.

Малакавий амалиёт, фан (фанлараро) давлат аттестацияси, битирув малакавий иши, шунингдек магистратурада илмий-тадқиқот ва илмий-педагогик ишлар ҳамда магистрлик диссертацияси бўйича талабалар ўзлаштириши ҳам 5 баллик тизимда баҳоланади.

12. Талабанинг фан бўйича ўзлаштиришини баҳолашда қуйидаги намунавий мезонлар тавсия этилади:

5 (аъло) баҳо:

хулоса ва қарор қабул қилиш;
ижодий фикрлай олиш;
мустақил мушоҳада юрита олиш;
олган билимларини амалда қўллай олиш;
моҳиятини тушуниш;
билиш, айтиб бериш;
тасаввурга эга бўлиш.

4 (яхши) баҳо:

мустақил мушоҳада юрита олиш;
олган билимларини амалда қўллай олиш;
моҳиятини тушуниш;
билиш, айтиб бериш;
тасаввурга эга бўлиш.

3 (қониқарли) баҳо:

моҳиятини тушуниш;
билиш, айтиб бериш;
тасаввурга эга бўлиш.

2 (қониқарсиз) баҳо:

дастурни ўзлаштирамаганлик;
фаннинг моҳиятини билмаслик;
аниқ тасаввурга эга бўлмалик;
мустақил фикрлай олмаслик.

13. Намунавий мезонлар асосида кафедра томонидан муайян фандан баҳолаш мезонлари ишлаб чиқилади ва талабаларга эълон қилинади.

14. Баҳолаш турлари бўйича тузилган саволлар (топшириқлар) мазмуни (оддийдан мураккабгача) баҳолаш мезонларига мувофиқ талабанинг ўзлаштиришини ҳолис (объектив) ва аниқ баҳолаш имкониятини бериши керак. Бунинг учун масъулият фан ўқитувчиси ҳамда кафедра мудирига юклатилади.

Саволлар (топшириқлар) таркибига фан дастуридан келиб чиққан ҳолда назарий материаллар билан бирга мустақил иш, лаборатория ва ҳисоб-графика ишлари, амалий ва семинар машғулотилари материаллари ҳам киритилади.

Баҳолашларни ўтказиш муддати

15. Баҳолашларни тасдиқланган ўқув жараёни жадвалига мувофиқ деканат томонидан тузилган жадвал асосида фан бўйича ўқув машғулотиларини олиб борган профессор-ўқитувчилар ўтказди.

16. Узрли сабабларга (талабанинг касал бўлиши, яқин қариндошлари оиласида фавқулодда ҳолатлар, яшаш жойи билан боғлиқ муаммоли вазиятлар) кўра баҳолашларда қатнашмаган талабаларга, асословчи ҳужжатлар тақдим этилган тақдирда, факультет декани фармойиши билан баҳолашларни шахсий график асосида топширишга руҳсат берилади.

17. Биринчи оралиқ баҳолашдан қониқарсиз баҳоланган талаба иккинчи оралиқ баҳолашгача, иккинчи оралиқ баҳолашдан қониқарсиз баҳоланган талаба якуний баҳолашгача қарздорлигини қайта топшириши мумкин.

18. Якуний баҳолашдан 2 (қониқарсиз) баҳоланган талаба академик қарздор ҳисобланади.

Кузги семестр натижалари бўйича қарздор талабаларга навбатдаги семестр якунигача, баҳорги семестр натижалари бўйича қарздор талабаларга янги ўқув йили бошланишига қадар қайта топширишга қўшимча муддат берилади.

Қайта топширишлар сони 2 мартадан ошмаслиги керак. Иккинчи қайта топшириш факультет декани тасдиқлаган комиссия томонидан қабул қилинади.

Қўшимча муддатларда ҳам академик қарздорликни бартараф этмаган талаба факультет декани тавсиясига кўра белгиланган тартибда ректорнинг буйруғи билан курсда қолдирилади.

19. Талаба баҳолаш натижаларидан норози бўлса, фан бўйича баҳолаш тури натижалари эълон қилинган вақтдан бошлаб бир кун мобайнида факультет деканига ариза билан мурожаат этиши мумкин. Бундай ҳолда факультет декани тақдимномасига мувофиқ ректор буйруғи билан 3 (уч) аъзодан кам бўлмаган таркибда апелляция комиссияси ташкил этилади.

Апелляция комиссияси талабаларнинг аризаларини кўриб чиқиб, шу куннинг ўзида хулосасини билдиради.

20. Курсда қолдирилган талаба ўқишини фан(лар)ни ўзлаштирмаган семестр бошидан бошлайди ва мазкур семестрдаги барча фанларни қайта тўлиқ ўзлаштириши шарт.

Баҳолаш натижаларини қайд қилиш ва таҳлил этиш тартиби

21. Талабанинг фан бўйича якуний баҳоси семестрда белгиланган баҳолаш турлари (ОБ, ЯБ) бўйича олинган ижобий баллар (3, 4, 5)нинг ўртача арифметик миқдори сифатида аниқланади ва яхлитланиб бутун сонларда қайднома, синов дафтарчаси ва талабалар ўзлаштиришини ҳисобга олиш электрон тизимида шу куннинг ўзида (баҳолаш ёзма иш шаклида ўтказилган бўлса, уч кун муддат ичида) қайд этилади.

Талабанинг “2 (қониқарсиз)” баҳоси синов дафтарчасига қайд этилмайди.

22. Талабаларнинг ўқиш сифатини қиёсий таҳлил қилиш мақсадида ҳар бир фандан олинган баҳолар асосида талабалар рейтинги шакллантирилади.

23. Олий таълим муассасаси деканати семестр охирида ўқитиш натижалари бўйича қуйидаги академик рейтингларни ҳисоблайди:

алоҳида фанларни ўзлаштириш натижалари бўйича талабаларнинг гуруҳ, курс ва факультет миқёсидаги рейтинги;

семестрдаги барча фанларни ўзлаштириш натижалари бўйича талабаларнинг гуруҳ, курс ва факультет миқёсидаги рейтинги;

бир неча семестр давомида ўтилган фанларни ўзлаштириш натижалари бўйича талабаларнинг гуруҳ, курс ва факультет миқёсидаги рейтинги.

24. Ўқув йили якуни бўйича энг юқори рейтинг кўрсаткичига эга бўлган талабалар "Факультет (курс)нинг энг яхши талабалари рўйхати"га киритилади ҳамда факультет декани буйруғи билан моддий ва маънавий рағбатлантиришга тавсия этилади.

Талабаларнинг рейтинг кўрсаткичлари олий таълим муассасаси (факультети) сайтларида ёритилади.

25. Ўқув режасига киритилган (ҳар бир семестр якунидаги фанлар бўйича ўзлаштириш кўрсаткичи ҳисобга олинган ҳолда) фанларнинг 1/4 қисмини камида “4” (“яхши”) баҳога ва қолган 3/4 қисмини ҳамда давлат аттестацияси ва битирув малакавий ишлари (магистрлик диссертацияси)ни “5” (“аъло”) баҳоларга топширган талабаларга имтиёзли диплом берилади.

26. Баҳолаш натижалари кафедра йиғилишлари, факультет ва олий таълим муассасаси Кенгашларида мунтазам равишда муҳокама этиб борилади ва тегишли қарорлар қабул қилинади.

27. Факультет деканати (ўқув-услугий бошқарма)да сақланадиган қайдномалар баҳолаш натижалари бўйича талабага стипендия белгилашда асос бўлиб ҳисобланади.

Талабага имтиёзли диплом белгилашда ҳамда стипендияларни тайинлашда унинг ҳар бир семестр якунидаги фанлар бўйича деканатларда сақланаётган қайдномалардаги ўзлаштириш кўрсаткичи ҳисобга олинади.

28. Ўзбекистон Республикаси олий таълим муассасаларида талабалар ўзлаштиришини баҳолаш тизимини илғор хорижий давлатлар олий таълим

тизимида қўлланиладиган баҳолаш тизимига уйғунлаштириш мазкур Низом иловасида келтирилган жадвалга мувофиқ амалга оширилади.

Иловада кўрсатилмаган ҳолатлар бўйича баҳолаш тизимининг мувофиқлик масаласи олий таълим муассасасининг ўқув-услугий бошқармаси (бўлими) томонидан ректор билан келишган ҳолда ҳал этилади ва изоҳ берилади.

Якуний қондалар

29. Ушбу Низомга ўзгартириш ва қўшимчалар киритиш ёки бекор қилиш тегишли меъёрий-ҳуқуқий ҳужжатлар асосида амалга оширилади.

30. Ушбу Низомда белгиланган масалалар бўйича келиб чиққан низолар конун ҳужжатлари асосида ҳал қилинади.

Олий таълимда талабалар ўзлаштиришини баҳолаш тизимларини қиёсий таққослаш жадвали

Таклиф этилаётган Ўзбекистон тизими	Россия тизими (МДУ)*	Европа кредит трансфер тизими (ECTS - European Credit Transfer System)	Америка тизими (A- F)	Британия тизими (%)	Япония тизими (%)	Корея тизими (%)
«5»	«5»	«A»	«A+»	70-100	80-100	90-100
			«A»			
			«A-»	65-69		
«4»	«4»	«B»	«B+»	60-64	70-79	80-89
		«C»	«B»	50-59		
			«B-»			
«3»	«3»	«D»	«C+»	45-49	60-69	70-79
		«E»	«C»	40-44		60-69
			«C-»			
			«D+»			
			«D»			
«D-»	60-69					
«2»	«2»	«FX»	«F»	0-39	0-59	0-59
		«F»				